Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

17. listopadu 2015*

„Řízení o předběžné otázce — Článek 56 SFEU — Volný pohyb služeb — Omezení — Směrnice 96/71/ES — Článek 3 odst. 1 — Směrnice 2004/18/ES — Článek 26 — Veřejné zakázky — Poštovní služby — Právní úprava regionálního celku členského státu, která ukládá uchazečům a jejich subdodavatelům, aby se zavázali, že budou vyplácet zaměstnancům poskytujícím plnění, které je předmětem veřejné zakázky, minimální mzdu“

Ve věci C-115/14,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Oberlandesgericht Koblenz (vrchní zemský soud v Koblenci, Německo) ze dne 19. února 2014, došlým Soudnímu dvoru dne 11. března 2014, v řízení

RegioPost GmbH & Co. KG

proti

Stadt Landau in der Pfalz,

za přítomnosti:

PostCon Deutschland GmbH,

Deutsche Post AG,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení L. Bay Larsen, předseda třetího senátu vykonávající funkci předsedy čtvrtého senátu, J. Malenovský, M. Safjan, A. Prechal (zpravodajka) a K. Jürimäe, soudci,

generální advokát: P. Mengozzi,

vedoucí soudní kanceláře: K. Malacek, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 29. dubna 2015,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za společnost RegioPost GmbH & Co. KG A. Güntherem, Rechtsanwalt,

— za Stadt Landau in der Pfalz R. Goodarzim, Rechtsanwalt,

* Jednací jazyk: němčina.

— za společnost PostCon Deutschland GmbH T. Brachem, Rechtsanwalt,

— za společnost Deutsche Post AG W. Krohnem a T. Schneiderem, Rechtsanwälte,

— za německou vládu T. Henzem a A. Lippstreuem, jako zmocněnci,

— za dánskou vládu C. Thorningem a M. Wolff, jako zmocněnci,

— za italskou vládu G. Palmieri, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s M. Salvatorellim, avvocato dello Stato,

— za rakouskou vládu M. Fruhmannem, jako zmocněncem,

— za norskou vládu K. Nordland Hansen a P. Wenneråsem, jako zmocněnci,

— za Evropskou komisi A. Tokárem a J. Enegrenem, jakož i S. Grünheid, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 9. září 2015,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 56 SFEU, ve spojení s čl. 3 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES ze dne 16. prosince 1996 o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb (Úř. věst. 1997, L 18, s. 1; Zvl. vyd. 05/02, s. 431) a článku 26 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/18/ES ze dne 31. března 2004 o koordinaci postupů při zadávání veřejných zakázek na stavební práce, dodávky a služby (Úř. věst. L 134, s. 114; Zvl. vyd. 06/07, s. 132), ve znění nařízení Komise (EU) č. 1251/2011 ze dne 30. listopadu 2011 (Úř. věst. L 319, s. 43, dále jen „směrnice 2004/18“).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi společností RegioPost GmbH & Co. KG (dále jen „společnost RegioPost“) a Stadt Landau in der Pfalz (město Landau ve Falci, Německo, dále jen „město Landau“) ohledně povinnosti uložené uchazečům a jejich subdodavatelům v rámci zadávání veřejné zakázky na poštovní služby tohoto města, která spočívala v přijetí závazku vyplácet zaměstnancům poskytujícím plnění, které je předmětem této veřejné zakázky, minimální mzdu.

Právní rámec

Unijní právo

Směrnice 96/71

3 Článek 1 směrnice 96/71, nadepsaný „Oblast působnosti“, stanoví:

„1. Tato směrnice se vztahuje na podniky usazené v některém členském státě, které vysílají v rámci nadnárodního poskytování služeb v souladu s odstavcem 3 pracovníky na území jiného členského státu.

[…]

3. Tato směrnice se použije, pokud podniky uvedené v odstavci 1 učiní některé z následujících nadnárodních opatření:

a) vyšlou pracovníka na území členského státu na vlastní účet a pod svým vedením na základě smlouvy uzavřené mezi podnikem pracovníky vysílajícím a stranou, pro kterou jsou služby určeny, činnou v tomto členském státě, jestliže po dobu vyslání existuje pracovní poměr mezi vysílajícím podnikem a pracovníkem, nebo

b) vyšlou pracovníka do provozovny nebo podniku náležejícího ke skupině podniků na území členského státu, jestliže po dobu vyslání existuje pracovní poměr mezi vysílajícím podnikem a pracovníkem, nebo

c) jako podnik pro dočasnou práci či podnik poskytující pracovníky vyšlou pracovníka do podniku, který jej využije, se sídlem nebo vykonávajícího činnost na území některého členského státu, jestliže po dobu vyslání existuje pracovní poměr mezi podnikem pro dočasnou práci či podnikem poskytujícím pracovníky na straně jedné a pracovníkem na straně druhé.

[…]“

4 Článek 3 uvedené směrnice, nadepsaný „Pracovní podmínky [a podmínky zaměstnávání]“, v odstavcích 1 a 8 stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby podniky uvedené v čl. 1 odst. 1 zaručovaly bez ohledu na právo rozhodné pro pracovní poměr pracovníkům vyslaným na jejich území pracovní podmínky [a podmínky zaměstnávání] týkající se dále uvedených záležitostí, které jsou v členském státě, ve kterém je práce vykonávána, stanoveny

— právními či správními předpisy a/nebo

— kolektivními smlouvami nebo rozhodčími nálezy, které byly prohlášeny za všeobecně použitelné ve smyslu odstavce 8, jestliže se týkají činností uvedených v příloze:

[…]

c) minimální mzda, včetně sazeb za přesčasy; tento bod se nevztahuje na doplňkové podnikové systémy zaopatření v důchodu,

[…]

Pro účely této směrnice vymezují pojem ‚minimální mzda‘ uvedený v odst. 1 druhé odrážce písm. c) vnitrostátní právní předpisy a/nebo zvyklosti členského státu, na jehož území je pracovník vyslán.

[…]

8. ‚Kolektivními smlouvami či rozhodčími nálezy, které byly prohlášeny za všeobecně použitelné‘ se rozumějí kolektivní smlouvy či rozhodčí nálezy, kterými se musí řídit všechny podniky dotyčného odvětví nebo povolání v dané zeměpisné oblasti.

[…]“

Směrnice 2004/18

5 V bodech 2, 33 a 34 odůvodnění směrnice 2004/18 je uvedeno:

„(2) Zadávání zakázek sjednaných v členských státech jménem státu, regionálních nebo místních orgánů a jiných veřejnoprávních subjektů musí dodržovat zásady Smlouvy, zejména [být v souladu] se zásadou volného pohybu zboží, zásadou svobody usazování a zásadou svobodného poskytování služeb a se zásadami z nich odvozenými, jako je zásada rovného zacházení, zásada zákazu diskriminace, zásada vzájemného uznávání, zásada proporcionality a zásada transparentnosti. Pro veřejné zakázky, které převyšují určitou hodnotu, je žádoucí, aby byla vypracována ustanovení zavádějící na úrovni Společenství koordinaci vnitrostátních zadávacích řízení těchto zakázek, jež by byla založena na těchto zásadách, aby zajistila jejich účinnost a zaručila otevření zadávání veřejných zakázek hospodářské soutěži. Tato koordinační ustanovení by proto měla být vykládána v souladu s výše uvedenými pravidly a zásadami, jakož i dalšími pravidly Smlouvy.

[…]

(33) Podmínky plnění zakázky jsou slučitelné s touto směrnicí, pokud nejsou přímo nebo nepřímo diskriminační a pokud jsou uvedeny v oznámení o zakázce nebo v zadávací dokumentaci. Mohou mít zejména za cíl podporu odborné přípravy na místě, zaměstnávání osob, které čelí zvláštním těžkostem v začlenění, boj proti nezaměstnanosti nebo ochranu životního prostředí. […]

(34) Právní předpisy a kolektivní smlouvy jak na vnitrostátní úrovni, tak na úrovni Společenství, které platí v oblasti pracovních podmínek a bezpečnosti práce, se uplatňují v průběhu plnění veřejné zakázky za podmínky, že tato pravidla a jejich použití jsou v souladu s právem Společenství. V přeshraničních situacích, kdy pracovníci z jednoho členského státu poskytují služby v jiném členském státě za účelem plnění zakázky, směrnice [96/71] stanoví minimální podmínky, které musí být v hostitelské zemi ve vztahu k těmto vyslaným pracovníkům splněny. Jestliže vnitrostátní právo obsahuje ustanovení k tomuto účelu, může být nedodržení těchto závazků považováno za vážné pochybení nebo porušení práva, které se dotýká profesní etiky daného hospodářského subjektu, a může vést k vyloučení tohoto hospodářského subjektu ze zadávacího řízení veřejné zakázky.“

6 Podle čl. 7 písm. b) první odrážky směrnice 2004/18 se tato směrnice vztahuje mimo jiné na veřejné zakázky na služby, jejichž odhadovaná hodnota bez daně z přidané hodnoty se rovná nebo je vyšší než 200 000 eur a které jsou zadávané jinými veřejnými zadavateli než ústředními orgány státní správy uvedenými v příloze IV této směrnice.

7 Článek 26 uvedené směrnice, nadepsaný „Podmínky plnění zakázky“, stanoví:

„Veřejní zadavatelé mohou stanovit zvláštní podmínky pro plnění zakázky za předpokladu, že jsou slučitelné s právem Společenství a jsou uvedeny v oznámení o zakázce nebo v zadávací dokumentaci. Podmínky, kterými se řídí plnění zakázky, se mohou týkat zejména sociálních faktorů a životního prostředí.“

8 Článek 27 téže směrnice, nadepsaný „Povinnosti týkající se daní, ochrany životního prostředí, ochrany zaměstnanců a pracovních podmínek“, stanoví:

„1. Veřejný zadavatel v zadávací dokumentaci může, nebo stanoví-li tak členský stát, musí uvést subjekt nebo subjekty, od nichž může zájemce nebo uchazeč získat náležité informace o povinnostech týkajících se […] pracovních podmínek, které platí v členském státě, regionu nebo v místě, kde mají být prováděny stavební práce nebo poskytovány služby, a které platí pro stavební práce prováděné na místě a pro služby poskytované během plnění zakázky.

2. Veřejný zadavatel, který poskytuje informace uvedené v odstavci 1, požádá uchazeče nebo zájemce, kteří se účastní zadávacího řízení, aby uvedli, že při vypracování své nabídky vzali v úvahu povinnosti týkající se ochrany zaměstnanců a pracovních podmínek, které platí v místě, kde mají být provedeny práce nebo poskytnuta služba.

[…]“

Německé právo

Spolkové právo

9 Ustanovení § 97 odst. 4 zákona postihujícího omezení hospodářské soutěže (Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen), ve znění ze dne 26. června 2013 (BGBl. 2013 I, s. 1750), naposledy pozměněného § 5 zákona ze dne 21. července 2014 (BGBl. 2014 I, s. 1066), zní:

„Zakázky se zadávají specializovaným, výkonným a spolehlivým podnikům, které dodržují právní předpisy. Úspěšnému uchazeči mohou být ve vztahu plnění zakázky uloženy další požadavky týkající se zejména sociálních aspektů, aspektů životního prostředí či inovací, pokud mají objektivní souvislost s předmětem zakázky a jsou uvedeny v popisu plnění, které má být poskytnuto. Další požadavky nebo požadavky jdoucí nad rámec výše uvedených požadavků mohou být úspěšnému uchazeči uloženy pouze tehdy, pokud jsou stanoveny v právní úpravě spolkové republiky nebo spolkových zemí.“

10 Dne 29. listopadu 2007 byla na základě zákona o závazných pracovních podmínkách při poskytování přeshraničních služeb (Gesetz über zwingende Arbeitsbedingungen bei grenzüberschreitenden Dienstleistungen – Arbeitnehmer-Entsendegesetz) ze dne 26. února 1996 (BGBl. 1996 I, s. 227, dále jen „AEntG“) uzavřena kolektivní smlouva, která stanovila povinnou minimální mzdu v odvětví poštovních služeb, přičemž za všeobecně použitelnou na všechny podniky v tomto odvětví byla uvedená smlouva prohlášena nařízením ze dne 28. prosince 2007. Rozsudkem Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správní soud) ze dne 28. ledna 2010 však bylo toto nařízení zrušeno, takže v době rozhodné z hlediska skutkového stavu věci v původním řízení neexistovala v odvětví poštovních služeb povinná minimální mzda.

11 Od 1. ledna 2015 stanoví nárok na minimální mzdu zákon o všeobecné minimální mzdě (Gesetz zur Regelung eines allgemeinen Mindestlohns) ze dne 11. srpna 2014 (BGBl. 2014 I, s. 1348), a to v zásadě pro všechny pracovníky a ve výši 8,50 eura hrubého za hodinu.

Právo spolkové země Porýní-Falc

12 Ustanovení § 1 zákona spolkové země Porýní-Falc o zajištění dodržování kolektivních smluv a minimální mzdy při zadávání veřejných zakázek (Landesgesetz zur Gewährleistung von Tariftreue und Mindestentgelt bei öffentlichen Auftragsvergaben) ze dne 1. prosince 2010 (dále jen „LTTG“) v odstavci 1 stanoví:

„Tento zákon bojuje proti narušování hospodářské soutěže, k němuž dochází při zadávání veřejných zakázek v důsledku zaměstnávání pracovních sil za nízkou mzdu, a zmenšuje zátěž, která z toho plyne pro systémy sociálního zabezpečení. Za tímto účelem zákon stanoví, že veřejní zadavatelé […] mohou podle tohoto zákona zadat veřejné zakázky pouze těm podnikům, které svým zaměstnancům vyplácí v tomto zákoně stanovenou minimální mzdu a dodržují kolektivní smlouvy.“

13 Ustanovení § 3 LTTG, nadepsaného „Minimální mzda“, v odstavci 1 uvádí:

„Za předpokladu, že nelze vyžadovat dodržování kolektivních smluv podle § 4, veřejné zakázky lze zadat pouze těm podnikům, které se při podání nabídky písemně zavážou, že budou za poskytování plnění vyplácet svým zaměstnancům mzdu ve výši alespoň 8,50 eura hrubého za hodinu (minimální mzdu) a že po dobu poskytování těchto plnění budou ve prospěch zaměstnanců zohledňovat změny minimální mzdy […]. […] Pokud bude prohlášení o minimální mzdě chybět při podání nabídky a nebude předloženo ani po výzvě, nabídka se vyloučí z posuzování. Zveřejnil-li [příslušný] orgán […] vzorová prohlášení o minimální mzdě, mohou být použita tato prohlášení.“

14 Po přijetí nařízení vlády spolkové země Porýní-Falc dne 11. prosince 2012 se minimální hodinová mzda podle § 3 odst. 1 LTTG napříště zvýšila na částku 8,70 eura hrubého za hodinu.

15 Podle § 4 LTTG, nadepsaného „Povinnost dodržovat kolektivní smlouvy“, platí:

„(1) Veřejné zakázky, které spadají do působnosti zákona o pracovních podmínkách, jež se povinně použijí na pracovníky vysílané přes hranice nebo řádně zaměstnané v tuzemsku [(Gesetz über zwingende Arbeitsbedingungen für grenzüberschreitend entsandte und für regelmäßig im Inland beschäftigte Arbeitnehmer und Arbeitnehmerinnen) ze dne 20. dubna 2009 (BGBl. 2009 I, s. 799)], v platném znění, lze zadat pouze podnikům, které se při podání nabídky písemně zavážou, že budou za poskytování plnění vyplácet svým zaměstnancům mzdu, jejíž výše a podmínky vyplácení budou odpovídat alespoň ustanovením kolektivní smlouvy, kterou je podnik vázán podle [uvedeného zákona].

[…]

(6) Pokud bude prohlášení o dodržování kolektivních smluv chybět při podání nabídky a nebude předloženo ani po výzvě, nabídka se vyloučí z posuzování. Zveřejnil-li [příslušný] orgán […] vzorová prohlášení o dodržování kolektivních smluv, mohou být použita tato prohlášení.“

16 Ustanovení § 5 LTTG, nadepsaného „Subdodavatelé“, v odstavci 2 stanoví:

„Poskytují-li smluvní plnění subdodavatelé, podnik zajistí, aby dodržovali povinnosti podle § 3 a § 4, a předloží veřejnému zadavateli jejich prohlášení o minimální mzdě a o dodržování kolektivních smluv. […]“

17 Ustanovení § 6 LTTG, nadepsaného „Důkazy a kontrola“, ukládá úspěšnému uchazeči a subdodavatelům určité povinnosti týkající se zejména uchování a poskytování dokumentů a údajů, které mají veřejnému zadavateli umožnit kontrolu dodržování povinností, jež ukládá LTTG.

18 Ustanovení § 7 LTTG, nadepsaného „Sankce“, zní:

„(1) K tomu, aby bylo zajištěno dodržování povinností vymezených v § 3 až § 6, veřejní zadavatelé uzavřou s úspěšným uchazečem dohodu o smluvní pokutě ve výši 1 % hodnoty zakázky za každé zaviněné porušení povinností; v případě opakovaných porušení pak celková výše pokut nesmí překročit 10 % hodnoty zakázky. Úspěšný uchazeč je povinen zaplatit smluvní pokutu podle věty první také v případě, kdy se porušení povinností dopustil jeden z jeho subdodavatelů a úspěšný uchazeč o tomto porušení věděl nebo o něm musel vědět. Je-li smluvní pokuta neúměrně vysoká, veřejný zadavatel ji může na žádost úspěšného uchazeče přiměřeně snížit. […]

(2) Veřejní zadavatelé uzavřou s úspěšným uchazečem dohodu, že pokud úspěšný uchazeč poruší pravidla podle § 3 až § 6 přinejmenším z hrubé nedbalosti, veřejný zadavatel je oprávněn od smlouvy ze závažného důvodu okamžitě odstoupit.

(3) Pokud úspěšný uchazeč nebo subdodavatel porušili přinejmenším z hrubé nedbalosti nebo opakovaně povinnosti, které mají na základě tohoto zákona, veřejní zadavatelé mohou tohoto úspěšného uchazeče nebo subdodavatele vyloučit ze zadávání veřejných zakázek až na dobu tří let.

[…]“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

19 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že město Landau zahájilo dne 23. dubna 2013 otevřené zadávací řízení na úrovni Evropské unie, které bylo rozděleno na dvě části a jehož předmětem byla veřejná zakázka týkající se poštovních služeb tohoto města, jejímž cílem bylo zejména uzavření rámcové smlouvy na sběr, přepravu a doručování listovních zásilek, balíků a balíčků. Doba trvání smlouvy byla stanovena na dva roky, přičemž veřejný zadavatel mohl tuto dobu prodloužit maximálně dvakrát, pokaždé o jeden rok.

20 Podle bodu III 2.2 bodu 4 oznámení o zakázce, který je uveden pod názvem „Hospodářské a finanční předpoklady“, „úspěšný uchazeč dodržuje ustanovení [LTTG]“.

21 V době rozhodné z hlediska skutkového stavu věci v původním řízení neexistovala kolektivní smlouva, která by upravovala minimální mzdu a jíž by byly podle AEntG vázány podniky v odvětví poštovních služeb. V téže době podniky nebyly povinny vyplácet ani všeobecnou minimální mzdu, která byla zavedena zákonem o všeobecné minimální mzdě ze dne 11. srpna 2014.

22 Příloha E6 zadávací dokumentace zakázky dotčené v původním řízení byla nazvána „Vzorové prohlášení podle § 3 odst. 1 LTTG“. Tato příloha měla uchazečům umožnit, aby při podání nabídky předložili své vlastní prohlášení o minimální mzdě a prohlášení svých subdodavatelů.

23 Vzorové prohlášení znělo takto:

„Tímto se zavazuji/zavazujeme

1. vyplácet zaměstnancům v rámci poskytování plnění alespoň (hrubou) hodinovou mzdu podle platného nařízení spolkové země, které stanoví minimální mzdu uvedenou v § 3 odst. 2 třetí větě [LTTG], s výjimkou případů, kdy plnění poskytují učni;

2. pečlivě vybrat subdodavatele, a zejména ověřit, zda jejich nabídky mohly být vypočítány s ohledem na minimální mzdu, která se má vyplácet;

3. v případě plnění zakázky prostřednictvím subdodavatelů, zaměstnanců zprostředkovatelské agentury či zaměstnanců zprostředkovatelské agentury subdodavatele zajistit plnění povinností podle § 4 odst. 1 LTTG či § 3 odst. 1 LTTG a předložit veřejnému zadavateli prohlášení, kterými se subdodavatelé a zprostředkovatelské agentury zavážou dodržovat minimální mzdu a kolektivní smlouvy;

4. mít k dispozici úplné a ověřitelné podklady o zaměstnancích přidělených k plnění zakázky, na žádost tyto podklady předložit veřejnému zadavateli a informovat zaměstnance o možnosti kontrol ze strany veřejného zadavatele.“

24 Dopisem ze dne 16. května 2013 namítla společnost RegioPost, že prohlášení o minimální mzdě podle § 3 LTTG jsou v rozporu s právem veřejných zakázek. Ke své nabídce, předložené v požadované lhůtě, přiložila prohlášení svých subdodavatelů, které sama vyhotovila. Své vlastní prohlášení o dodržování minimální mzdy však nepředložila.

25 V e-mailu ze dne 25. června 2013 dalo město Landau společnosti RegioPost možnost předložit prohlášení o minimální mzdě podle § 3 LTTG ve lhůtě čtrnácti dnů, přičemž uvedlo, že pokud společnost RegioPost této žádosti nevyhoví, její nabídka bude vyloučena.

26 Dopisem ze dne 27. června 2013 společnost RegioPost pouze zopakovala své výhrady a oznámila, že v případě vyloučení své nabídky podá návrh na přezkum zadávacího řízení.

27 Dopisem ze dne 11. července 2013 město Landau společnost RegioPost informovalo, že její nabídka nemůže být posouzena z důvodu nepředložení prohlášení o minimální mzdě podle § 3 LTTG. V tomtéž dopise uvedlo, že první část zakázky bude zadána společnosti PostCon Deutschland GmbH a druhá společnosti Deutsche Post AG.

28 Rozhodnutím ze dne 23. října 2013 Vergabekammer Rheinland-Pfalz (komora pro veřejné zakázky spolkové země Porýní-Falc) zamítla návrh na přezkum podaný společností RegioPost dne 15. července 2013, přičemž zejména konstatovala, že nabídka této společnosti byla správně vyloučena z důvodu nepředložení prohlášení o minimální mzdě, která veřejný zadavatel legitimně požadoval.

29 Předkládající soud, který se věcí zabývá ve druhém stupni, se domnívá, že řešení tohoto sporu závisí na otázce, zda nesmí uplatnit § 3 LTTG, protože toto ustanovení není slučitelné s unijním právem.

30 Uvedený soud se domnívá, že § 3 odst. 1 LTTG obsahuje zvláštní podmínku pro plnění zakázky, která je podle článku 26 směrnice 2004/18 přípustná pouze za předpokladu, že je slučitelná s unijním právem.

31 Předkládající soud je přitom toho názoru, že tuto slučitelnost nemůže ověřit, a to i s ohledem na judikaturu Soudního dvora, a zejména rozsudek Rüffert (C-346/06, EU:C:2008:189).

32 Předkládající soud se domnívá, že skutečnost, že společnost RegioPost je podnik se sídlem v Německu a že ostatní uchazeči mají sídlo na území tohoto členského státu, nebrání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, protože otázka, zda ustanovení vnitrostátního práva nelze použít kvůli případné neslučitelnosti s unijním právem, je právní otázkou, která vyvstává nezávisle na státní příslušnosti účastníků zadávacího řízení nebo řízení o jeho přezkumu.

33 Co se týče slučitelnosti vnitrostátního opatření dotčeného v původním řízení s čl. 56 odst. 1 SFEU, předkládající soud poznamenává, že podniky se sídlem v jiných členských státech než ve Spolkové republice Německo ztrácejí kvůli povinnosti stanovit mzdy, které vyplácejí svým zaměstnancům, na vyšší úroveň, jež se uplatňuje v místě plnění zakázky v posledně uvedeném státě, konkurenční výhodu, která jim vzniká na základě nižších mzdových nákladů, přičemž tato výhoda je často nezbytná ke

kompenzaci strukturálních výhod, které mají tuzemské podniky, a k získání přístupu na dotčený trh. Povinnost dodržovat minimální mzdu stanovenou v § 3 odst. 1 LTTG tedy pro podniky se sídlem v těchto jiných členských státech představuje překážku, kterou čl. 56 odst. 1 SFEU v zásadě zakazuje.

34 Předkládající soud má ovšem za to, že unijní právo nebrání uplatnění § 3 odst. 1 LTTG na uvedené podniky v případě, kdy jsou splněny podmínky uplatnění čl. 3 odst. 1 směrnice 96/71. V této otázce ovšem podle předkládajícího soudu vyvstávají určité pochybnosti.

35 Tento soud zaprvé poznamenává, že i když je § 3 odst. 1 LTTG právním ustanovením, které stanoví minimální mzdu, nezaručuje pracovníkům, že jim jejich zaměstnavatel bude minimální mzdu vyplácet. Toto vnitrostátní ustanovení se totiž omezuje pouze na to, že zakazuje veřejným zadavatelům zadat veřejnou zakázku uchazečům, kteří nepřijali závazek vyplácet minimální mzdu, již stanoví, pracovníkům, kteří jsou přiděleni k plnění dotčené veřejné zakázky.

36 Předkládající soud zadruhé poukazuje na to, že se povinnost týkající se minimální mzdy stanovená v § 3 odst. 1 LTTG vztahuje pouze na pracovníky úspěšného uchazeče, kteří jsou přiděleni k plnění dotyčné veřejné zakázky. U pracovníka přiděleného k plnění soukromé zakázky však neplatí, že by byl hoden nižší sociální ochrany než pracovník, který je přidělen k plnění veřejné zakázky.

37 Co se týče poučení, které je třeba vyvodit z rozsudku Rüffert (C-346/06, EU:C:2008:189), předkládající soud upozorňuje, že německá doktrína zejména tvrdí, že tento rozsudek je nutno chápat v tom smyslu, že čl. 3 odst. 1 směrnice 96/71 nebrání takovému ustanovení, jako je § 3 odst. 1 LTTG, které v právním předpise stanovuje minimální mzdu, přestože tato mzda musí být dodržována pouze v rámci plnění veřejných zakázek, jelikož požadavek všeobecného uplatnění se netýká právních předpisů, ale pouze kolektivních smluv.

38 Předkládající soud má ovšem ohledně správnosti tohoto názoru vážné pochybnosti. Pokud jde o omezení takové základní svobody, jakou je volný pohyb služeb, domnívá se, že by nebylo logické vykládat čl. 3 odst. 1 uvedené směrnice v tom smyslu, že vyžaduje, aby byly kolektivní smlouvy upravující minimální mzdu všeobecně použitelné, a to na všechny pracovníky dotčeného odvětví, kteří se podílejí na plnění veřejných nebo soukromých zakázek, kdežto rozsah působnosti právních předpisů upravujících minimální mzdu by mohl být omezen pouze na pracovníky přidělené k plnění veřejných zakázek.

39 Uvedený soud je toho názoru, že pokud by se mělo dospět k závěru, že takové vnitrostátní ustanovení, jako je § 3 odst. 1 LTTG, které ukládá uchazečům a jejich subdodavatelům povinnost přijmout závazek, že budou svým zaměstnancům poskytujícím plnění, jež je předmětem veřejné zakázky, vyplácet minimální mzdu, je slučitelné s článkem 56 SFEU, bylo by třeba zkoumat slučitelnost sankce upravené v uvedeném vnitrostátním ustanovení pro případ porušení této povinnosti, tj. vyloučení uchazeče z účasti na zadávacím řízení, s článkem 26 směrnice 2004/18.

40 Předkládající soud se domnívá, že tato slučitelnost je sporná, protože i když § 3 odst. 1 LTTG představuje zvláštní podmínku pro plnění zakázky ve smyslu článku 26 uvedené směrnice, tato směrnice nestanoví důvod pro vyloučení z účasti na zakázce, který by souvisel s porušením takové zvláštní podmínky. Takový důvod pro vyloučení je ostatně stěží pochopitelný, jelikož otázka, zda uchazeč dodržuje zvláštní podmínky, k nimž se zavázal, vyvstává až po zadání zakázky tomuto subjektu. Nejedná se tedy o kritérium pro kvalitativní výběr, které by mohlo být důvodem pro vyloučení uchazeče.

41 Předkládající soud je toho názoru, že sankce spočívající ve vyloučení nabídky v případě nedodržení § 3 odst. 1 LTTG není založena na platném důvodu, jelikož závazky upravené v tomto ustanovení jsou pouze deklaratorní.

42 Předkládající soud se kromě toho domnívá, že tato sankce se jeví jako bezúčelná, jelikož v rámci takového zadávacího řízení, jako je řízení dotčené v původním řízení, patří povinnost výplaty minimální mzdy stanovená v § 3 odst. 1 LTTG mezi povinnosti uvedené jak v oznámení o zakázce, tak v zadávací dokumentaci, k nimž se úspěšný uchazeč po zadání zakázky smluvně zavazuje a jejichž dodržování je účelem smluvní pokuty zakotvené v § 7 odst. 1 LTTG.

43 Za těchto podmínek se Oberlandesgericht Koblenz (vrchní zemský soud v Koblenci) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být čl. 56 odst. 1 SFEU ve spojení s čl. 3 odst. 1 směrnice [96/71] vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátnímu ustanovení, které ukládá veřejnému zadavateli, aby zadal zakázky pouze těm uchazečům, kteří se – stejně jako jejich subdodavatelé – při podání nabídky písemně zavážou, že budou svým zaměstnancům pověřeným plněním zakázky vyplácet minimální mzdu, kterou stát stanovuje pouze ve vztahu k veřejným zakázkám, ale nikoliv ve vztahu k soukromým zakázkám, pokud taková minimální mzda není upravena ani ve všeobecně použitelném právním předpise, ani ve všeobecné kolektivní smlouvě, jíž jsou vázáni uchazeči a jejich případní subdodavatelé?

2) Bude-li na první otázku odpovězeno záporně:

Musí být unijní právo v oblasti zadávání veřejných zakázek, zejména článek 26 směrnice [2004/18], vykládáno v tom smyslu, že brání takovému vnitrostátnímu ustanovení, jako je § 3 odst. 1 třetí věta LTTG, podle kterého se nabídka povinně vyloučí v případě, že se uchazeč již při podání nabídky v samostatném prohlášení nezaváže k určitému jednání, ke kterému by byl v případě zadání zakázky smluvně vázán, i kdyby toto prohlášení nepředložil?“

K předběžným otázkám

K přípustnosti

44 Město Landau, jakož i německá a italská vláda namítají nepřípustnost první otázky, přičemž tvrdí, že ve sporu v původním řízení chybí jakýkoliv přeshraniční prvek – což potvrzuje i předkládající soud – jelikož všechny podniky, které se účastnily zadávacího řízení dotčeného v původním řízení, mají sídlo na území členského státu, ze kterého pochází veřejný zadavatel, tj. ve Spolkové republice Německo. Bez přeshraničního prvku Soudní dvůr nemá pravomoc se ke slučitelnosti opatření dotčeného v původním řízení se směrnicí 96/71 nebo s článkem 56 SFEU vyjádřit. Z podobných důvodů zpochybňuje italská vláda i přípustnost druhé otázky.

45 Tyto námitky musí být zamítnuty.

46 Nejprve je třeba připomenout, že okolnost, že vnitrostátní soud formuloval předběžnou otázku po formální stránce tak, že odkázal na určitá ustanovení práva Unie, nebrání tomu, aby Soudní dvůr tomuto soudu poskytl veškeré prvky výkladu, které mohou být pro rozsouzení věci, jež mu byla předložena, užitečné, ať již na ně posledně uvedený v položených otázkách odkázal, či nikoli. V tomto ohledu přísluší Soudnímu dvoru, aby ze všech poznatků předložených vnitrostátním soudem, zejména z odůvodnění předkládacího rozhodnutí, vytěžil ty prvky práva Unie, které je s přihlédnutím k předmětu sporu třeba vyložit (viz zejména rozsudek Vicoplus a další, C-307/09 až C-309/09, EU:C:2011:64, bod 22).

47 V tomto ohledu je třeba uvést, že v zájmu poskytnutí užitečné odpovědi předkládajícímu soudu musí být první otázka posouzena především z hlediska ustanovení unijního práva, které ji konkrétně upravuje, tj. článku 26 směrnice 2004/18, na který ostatně výslovně poukazuje předkládající soud v rámci své druhé otázky (obdobně viz rozsudek Rüffert, C-346/06, EU:C:2008:189, bod 18).

48 Ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, a zejména z rozhodnutí Vergabekammer Rheinland-Pfalz (komora pro veřejné zakázky spolkové země Porýní-Falc), na které je poukázáno v bodě 28 tohoto rozsudku, přitom jasně vyplývá, že uvedená směrnice je ve věci v původním řízení použitelná, jelikož hodnota dotyčné veřejné zakázky značně překračuje prahovou hodnotu pro použití této směrnice, která byla v době rozhodné z hlediska skutkového stavu věci v původním řízení stanovena na 200 000 eur.

49 Vzhledem k tomu, že je směrnice 2004/18 v projednávaném případě použitelná, což ostatně nezpochybnil nikdo ze zúčastněných, kteří předložili písemná vyjádření nebo byli přítomni na jednání před Soudním dvorem, otázka výkladu jednoho z ustanovení této směrnice, v projednávaném případě článku 26, je přípustná, přestože je – jako v posuzované věci – položena v rámci sporu, jehož všechny prvky se nacházejí pouze uvnitř jednoho členského státu.

50 Kromě toho je třeba podotknout, že i když se v posuzované věci nacházejí všechny prvky tohoto sporu pouze uvnitř jednoho členského státu, Soudní dvůr má pravomoc se vyjádřit k článku 56 SFEU, jelikož mu to dovoluje míra harmonizace provedené zmíněnou směrnicí.

51 Vzhledem k tomu, že hodnota zakázky dotčené v původním řízení jasně překračuje prahovou hodnotu pro použití téže směrnice, je totiž nutno konstatovat, že tato zakázka vykazuje nepochybný přeshraniční význam. V žádném případě tedy nelze vyloučit, že podniky se sídlem v jiných členských státech než ve Spolkové republice Německo měly po zveřejnění oznámení o zakázce zájem o účast na předmětném zadávacím řízení, ačkoli se nakonec rozhodly, že se ho nezúčastní z důvodů jim vlastních, mezi něž však u některých z těch podniků, jež mají sídlo v členských státech, ve kterých jsou životní náklady a platná minimální mzda výrazně nižší než ve spolkové zemi Porýní-Falc, mohla patřit i výslovně uložená povinnost dodržovat minimální mzdu, která je stanovena v této spolkové zemi.

52 Z toho vyplývá, že první otázka přeformulovaná v tom smyslu, že se týká především výkladu článku 26 směrnice 2004/18, a druhá otázka jsou přípustné.

K věci samé

K první otázce

53 S ohledem na výše uvedené úvahy týkající se přípustnosti žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce je třeba konstatovat, že podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda musí být článek 26 směrnice 2004/18 vykládán v tom smyslu, že brání takové právní úpravě regionálního celku členského státu, jako je právní úprava dotčená v původním řízení, která ukládá uchazečům a jejich subdodavatelům, aby se prostřednictvím písemného prohlášení, které musí být přiloženo k jejich nabídce, zavázali, že budou zaměstnancům pověřeným poskytováním plnění, které je předmětem dotyčné veřejné zakázky, vyplácet minimální mzdu stanovenou v této právní úpravě.

54 V tomto ohledu je třeba podotknout, že takové vnitrostátní ustanovení, jako je § 3 LTTG, musí být v rozsahu, v němž stanoví každému uchazeči a subdodavateli povinnost se vůči veřejnému zadavateli zavázat, že bude zaměstnancům pověřeným plněním dotčené veřejné zakázky vyplácet minimální mzdu stanovenou zákonem, kvalifikováno jako „zvláštní podmínka pro plnění zakázky“, která se týká „sociálních faktorů“ ve smyslu článku 26 této směrnice.

55 V projednávaném případě byla tato zvláštní podmínka uvedena jak v oznámení o zakázce, tak v zadávací dokumentaci, takže je splněna procesní podmínka transparentnosti stanovená v posledně uvedeném článku.

56 Z bodu 33 odůvodnění téže směrnice kromě toho vyplývá, že zvláštní podmínka pro plnění zakázky je slučitelná s unijním právem pouze tehdy, pokud není přímo nebo nepřímo diskriminační. Je přitom nesporné, že takové vnitrostátní ustanovení, jako je ustanovení dotčené ve věci v původním řízení, tuto podmínku splňuje.

57 Podle ustálené judikatury Soudního dvora navíc platí, že pokud vnitrostátní opatření spadá do oblasti, která byla na unijní úrovni vyčerpávajícím způsobem harmonizována, musí být toto opatření posuzováno z hlediska ustanovení tohoto harmonizačního opatření, a nikoli z hlediska primárního práva Unie (v tomto smyslu viz zejména rozsudky DaimlerChrysler, C-324/99, EU:C:2001:682, bod 32; Brzeziński, C-313/05, EU:C:2007:33, bod 44, a Komise v. Maďarsko, C-115/13, EU:C:2014:253, bod 38).

58 Podle článku 26 směrnice 2004/18 přitom mohou být zvláštní podmínky pro plnění zakázky vyžadovány „za předpokladu, že jsou slučitelné s právem Společenství“.

59 Z toho vyplývá, že uvedená směrnice neupravuje oblast zvláštních podmínek pro plnění zakázek vyčerpávajícím způsobem, takže právní úpravu dotčenou v původním řízení lze posuzovat z hlediska primárního práva Unie.

60 Podle bodu 34 odůvodnění směrnice 2004/18 je však v rámci posouzení slučitelnosti vnitrostátního opatření dotčeného v původním řízení s unijním právem třeba ověřit, zda jsou v přeshraničních situacích, kdy pracovníci z jednoho členského státu poskytují služby v jiném členském státě za účelem plnění zakázky, v hostitelské zemi dodržovány ve vztahu k vyslaným pracovníkům minimální podmínky uvedené ve směrnici 96/71.

61 V projednávaném případě je třeba konstatovat, že předkládající soud se táže na účinky vnitrostátního opatření dotčeného v původním řízení na podniky se sídlem mimo německé území, které mohly mít zájem o účast na dotyčném zadávacím řízení a uvažovat o vyslání svých pracovníků na toto území, a to z toho důvodu, že tyto podniky mohly od účasti upustit kvůli povinnosti zavázat se k dodržování minimální mzdy stanovené v LTTG, která jim byla uložena. Je proto třeba posoudit toto vnitrostátní opatření z hlediska čl. 3 odst. 1 směrnice 96/71.

62 V tomto ohledu je třeba konstatovat, že takové ustanovení, jako je § 3 LTTG, musí být kvalifikováno jako „právní předpis“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 prvního pododstavce první odrážky uvedené směrnice, který upravuje „minimální mzdu“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 prvního pododstavce písm. c) téže směrnice. Na rozdíl od zákona spolkové země Dolní Sasko o zadávání veřejných zakázek, o který šlo ve věci, v níž byl vydán rozsudek Rüffert (C-346/06, EU:C:2008:189), totiž takové ustanovení, jako je § 3 LTTG, zmíněnou minimální mzdu samo stanovuje. V době rozhodné z hlediska skutkového stavu věci v původním řízení rovněž AEntG ani jiná vnitrostátní právní úprava nestanovovaly v odvětví poštovních služeb nižší mzdu.

63 Tuto kvalifikaci nelze zpochybnit na základě okolnosti, že se dotčené vnitrostátní opatření vztahuje na veřejné zakázky, a nikoli na soukromé zakázky, jelikož podmínka všeobecné použitelnosti vymezená v čl. 3 odst. 8 prvním pododstavci směrnice 96/71 se vztahuje pouze na kolektivní smlouvy či rozhodčí nálezy uvedené v čl. 3 odst. 1 prvním pododstavci druhé odrážce této směrnice.

64 Navíc je třeba podotknout, že jelikož vnitrostátní opatření dotčené v původním řízení spadá do rámce článku 26 směrnice 2004/18, který za určitých podmínek umožňuje stanovení minimální mzdy v oblasti veřejných zakázek, nelze vyžadovat, aby se toto opatření uplatňovalo i mimo tuto specifickou oblast a vztahovalo se obecně na všechny zakázky, včetně zakázek soukromých.

65 Omezení rozsahu působnosti vnitrostátního opatření na veřejné zakázky je totiž prostým důsledkem toho, že v této oblasti existují specifická pravidla unijního práva – v projednávaném případě jde o pravidla stanovená ve směrnici 2004/18.

66 Z toho vyplývá, že článek 26 směrnice 2004/18, ve spojení se směrnicí 96/71 umožňuje hostitelskému členskému státu, aby v rámci zadávání veřejné zakázky stanovil takové kogentní pravidlo minimální ochrany podle čl. 3 odst. 1 prvního pododstavce písm. c) této směrnice, jako je pravidlo dotčené v původním řízení, které stanoví, že podniky se sídlem v jiných členských státech musí ve vztahu ke svým pracovníkům vyslaným na území hostitelského členského státu za účelem plnění této veřejné zakázky dodržovat minimální mzdu. Takové pravidlo je totiž součástí úrovně ochrany, která musí být zmíněným pracovníkům zaručena (v tomto smyslu viz rozsudek Laval un Partneri, C-341/05, EU:C:2007:809, body 74, 80 a 81).

67 Uvedený výklad článku 26 směrnice 2004/18 kromě toho potvrzuje výklad tohoto ustanovení ve světle článku 56 SFEU, jelikož cílem této směrnice je zejména uskutečnění volného pohybu služeb, což je jedna ze základních svobod zaručených Smlouvou (obdobně viz rozsudek Rüffert, C-346/06, EU:C:2008:189, bod 36).

68 Z bodu 2 odůvodnění uvedené směrnice ostatně vyplývá, že ustanovení zavádějící koordinaci, kterou tato směrnice provádí v oblasti veřejných zakázek překračujících určitou hodnotu, musí být vykládána v souladu s pravidly a zásadami Smlouvy, včetně těch, které se týkají volného pohybu služeb.

69 Z judikatury Soudního dvora v tomto ohledu vyplývá, že povinnost vyplácet minimální mzdu, která je uchazečům a jejich případným subdodavatelům, kteří nemají sídlo v členském státě, ze kterého pochází veřejný zadavatel a ve kterém je nižší minimální mzda, uložena podle vnitrostátní právní úpravy, představuje dodatečnou hospodářskou zátěž, která může znemožnit, ztížit nebo učinit méně atraktivním poskytování jejich služeb v hostitelském členském státě. Takové opatření, jako je opatření dotčené v původním řízení, může tudíž představovat omezení ve smyslu článku 56 SFEU (v tomto smyslu viz zejména rozsudek Bundesdruckerei, C-549/13, EU:C:2014:2235, bod 30).

70 Takové vnitrostátní opatření může být v zásadě odůvodněno cílem ochrany pracovníků (v tomto smyslu viz rozsudek Bundesdruckerei, C-549/13, EU:C:2014:2235, bod 31).

71 Jak ovšem uvedl předkládající soud, je otázkou, zda z bodů 38 až 40 rozsudku Rüffert (C-346/06, EU:C:2008:189) vyplývá, že takové odůvodnění nelze přijmout, protože minimální mzda, kterou stanovuje § 3 odst. 1 LTTG, se vztahuje pouze na veřejné zakázky, a nikoliv na soukromé zakázky.

72 Na tuto otázku je třeba odpovědět záporně.

73 Z uvedených bodů 38 až 40 rozsudku Rüffert (C-346/06, EU:C:2008:189) totiž vyplývá, že i když Soudní dvůr v rámci posouzení vnitrostátního opatření dotčeného ve věci, v níž byl vydán tento rozsudek, z hlediska článku 56 SFEU dospěl k závěru, že toto opatření nelze odůvodnit cílem ochrany pracovníků, vycházel z určitých vlastností zmíněného opatření, kterými se toto opatření zjevně odlišuje od vnitrostátního opatření dotčeného v původním řízení.

74 Soudní dvůr v rozsudku Rüffert (C-346/06, EU:C:2008:189) vyšel ze zjištění, že se ve věci, v níž byl vydán tento rozsudek, jednalo o kolektivní smlouvu použitelnou pouze na odvětví stavebnictví, která se nevztahovala na soukromé zakázky a nebyla prohlášena za všeobecně použitelnou. Soudní dvůr kromě toho uvedl, že mzda stanovená v této kolektivní smlouvě překračuje minimální mzdu použitelnou v tomto odvětví podle AEntG.

75 Minimální mzda upravená opatřením dotčeným v původním řízení je však stanovena právním předpisem, který se jako kogentní pravidlo minimální ochrany použije v zásadě obecně na zadávání jakékoliv veřejné zakázky ve spolkové zemi Porýní-Falc bez ohledu na dotčené odvětví.

76 Tento právní předpis dále poskytuje minimální sociální ochranu, jelikož v době rozhodné z hlediska skutkového stavu věci v původním řízení AEntG ani jiná vnitrostátní právní úprava nestanovovaly v odvětví poštovních služeb nižší minimální mzdu.

77 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na první otázku odpovědět tak, že článek 26 směrnice 2004/18 musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání takové právní úpravě regionálního celku členského státu, jako je právní úprava dotčená v původním řízení, která ukládá uchazečům a jejich subdodavatelům, aby se prostřednictvím písemného prohlášení, které musí být přiloženo k jejich nabídce, zavázali, že budou zaměstnancům pověřeným poskytováním plnění, které je předmětem dotyčné veřejné zakázky, vyplácet minimální mzdu stanovenou v této právní úpravě.

Ke druhé otázce

78 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda musí být článek 26 směrnice 2004/18 vykládán v tom smyslu, že brání takové právní úpravě regionálního celku členského státu, jako je právní úprava dotčená v původním řízení, která stanoví, že se z účasti na zadávacím řízení vyloučí uchazeči a jejich subdodavatelé, kteří se odmítnou prostřednictvím písemného prohlášení, které musí být přiloženo k jejich nabídce, zavázat, že budou zaměstnancům pověřeným poskytováním plnění, které je předmětem dotyčné veřejné zakázky, vyplácet minimální mzdu stanovenou v této právní úpravě.

79 Z odpovědi na první otázku vyplývá, že zmíněný článek 26 musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání takové právní úpravě regionálního celku členského státu, jako je právní úprava dotčená v původním řízení, která ukládá uchazečům a jejich subdodavatelům, aby se prostřednictvím písemného prohlášení, které musí být přiloženo k jejich nabídce, zavázali, že budou zaměstnancům pověřeným poskytováním plnění, které je předmětem dotyčné veřejné zakázky, vyplácet minimální mzdu stanovenou v této právní úpravě.

80 V ustanovení § 3 odst. 1 LTTG je rovněž stanoveno, že pokud toto prohlášení bude chybět při podání nabídky a nebude předloženo ani po výzvě, vyloučí se tato nabídka z posuzování.

81 V ustanovení § 7 LTTG je kromě toho upraven režim sankcí, který se uplatní v odlišné situaci, kdy sice k nabídce takový závazek byl přiložen, ale v průběhu plnění veřejné zakázky nebyl dodržen. Tento režim není v rámci věci v původním řízení, která se týká vyloučení uchazeče, jenž odmítl připojit tento závazek ke své nabídce, relevantní.

82 V projednávaném případě byla společnost RegioPost ze zadávacího řízení dotčeného v původním řízení vyloučena poté, co odmítla zhojit nedostatky své nabídky a připojit k ní písemný závazek, že bude dodržovat povinnost výplaty minimální mzdy stanovenou v § 3 odst. 1 LTTG.

83 Vyloučení z účasti na této zakázce přitom nelze kvalifikovat jako sankci. Jedná se toliko o důsledek porušení požadavku – který byl obzvláště transparentně formulován v předmětném oznámení o veřejné soutěži a jehož cílem bylo hned zpočátku vyzdvihnout význam dodržování kogentního pravidla minimální ochrany, jehož stanovení výslovně povoluje článek 26 směrnice 2004/18 – spočívajícího v tom, že k nabídce nebyly přiloženy písemné závazky vyžadované v § 3 odst. 1 LTTG.

84 Stejně tak jako posledně uvedený článek nebrání tomu, aby byl vyžadován písemný závazek dodržování uvedeného pravidla, umožňuje i takové vyloučení.

85 Význam dodržování tohoto kogentního pravidla minimální ochrany ostatně výslovně plyne i z bodu 34 odůvodnění směrnice 2004/18, v němž je uvedeno, že v případě nedodržení povinností, které v této oblasti, zejména co se týče pracovních podmínek, ukládá vnitrostátní právo, mohou členské státy

kvalifikovat takové nedodržení jako vážné pochybení nebo porušení práva, které se dotýká profesní etiky daného hospodářského subjektu a může vést k vyloučení tohoto hospodářského subjektu ze zadávacího řízení.

86 Omezení, které pro uchazeče a případně jejich subdodavatele představuje povinnost přijmout takový závazek k dodržování minimální mzdy, jaký je stanoven v § 3 odst. 1 LTTG, je kromě toho zanedbatelné, a to tím spíše že uchazeči a jejich subdodavatelé mohou vyplnit předem vyhotovené formuláře.

87 Vhodnost a přiměřenost takového vyloučení subjektu z účasti na zadávacím řízení, jako je vyloučení stanovené v § 3 odst. 1 LTTG, plyne i ze skutečnosti, že v tomto ustanovení je výslovně uvedeno, že ke zmiňovanému vyloučení může dojít, pouze pokud dotčený subjekt poté, co byl vyzván k doplnění své nabídky a dodání uvedeného závazku, odmítne této výzvě – jako ve věci v původním řízení – vyhovět.

88 Ze všech výše uvedených úvah vyplývá, že na druhou otázku je třeba odpovědět tak, že článek 26 směrnice 2004/18 musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání takové právní úpravě regionálního celku členského státu, jako je právní úprava dotčená v původním řízení, která stanoví, že se z účasti na zadávacím řízení vyloučí uchazeči a jejich subdodavatelé, kteří se odmítnou prostřednictvím písemného prohlášení, které musí být přiloženo k jejich nabídce, zavázat, že budou zaměstnancům pověřeným poskytováním plnění, které je předmětem dotyčné veřejné zakázky, vyplácet minimální mzdu stanovenou v této právní úpravě.

K nákladům řízení

89 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

1) **Článek 26 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/18/ES ze dne 31. března 2004 o koordinaci postupů při zadávání veřejných zakázek na stavební práce, dodávky a služby, ve znění nařízení Komise (EU) č. 1251/2011 ze dne 30. listopadu 2011, musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání takové právní úpravě regionálního celku členského státu, jako je právní úprava dotčená v původním řízení, která ukládá uchazečům a jejich subdodavatelům, aby se prostřednictvím písemného prohlášení, které musí být přiloženo k jejich nabídce, zavázali, že budou zaměstnancům pověřeným poskytováním plnění, které je předmětem dotyčné veřejné zakázky, vyplácet minimální mzdu stanovenou v této právní úpravě.**

2) **Článek 26 směrnice 2004/18, ve znění nařízení č. 1251/2011, musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání takové právní úpravě regionálního celku členského státu, jako je právní úprava dotčená v původním řízení, která stanoví, že se z účasti na zadávacím řízení vyloučí uchazeči a jejich subdodavatelé, kteří se odmítnou prostřednictvím písemného prohlášení, které musí být přiloženo k jejich nabídce, zavázat, že budou zaměstnancům pověřeným poskytováním plnění, které je předmětem dotyčné veřejné zakázky, vyplácet minimální mzdu stanovenou v této právní úpravě.**

Podpisy.